

Journal of Development Studies and Resource Management

Vol 1, No 1, Spring 2023

Journal Homepage: <https://sanad.iau.ir/journal/jdsrm>

Research Paper

Designing an Index to Measure the Quality of Natural Resource Management based on the Approach of Good Governance in the Public Sector

Mahdieh Sheikhpour*: Assistant Professor, Department of Management, Bandar Deylam Branch, Islamic Azad University, Bandar Deylam, Iran

Maryam Naser: Master's student in policy making, Bandar Deylam Branch, Islamic Azad University, Bandar Deylam, Iran

Received: 2023/05/31 PP 49- 62 Accepted: 2023/08/17

Abstract

Natural resource management refers to the management of resources such as land, water, soil, plants and animals, and its focus is on the quality of life of the current generation and future generations. Management of natural resources considers the action of nature and humans and includes land use planning, water management, biodiversity protection and future sustainable industries such as agriculture, mining, tourism, fishing and forestry, which is also related to the concept of sustainable development. The purpose of this research is to design an index to measure the quality of natural resources management based on the approach of good governance in the public sector of Iran. In the qualitative part of the research, the findings from the background and interview to design indicators and dimensions of the quality of natural resources management in the framework of good governance principles were categorized and its content validity was confirmed by experts. In the quantitative part of the research, in order to validate and check the validity of the construct, the confirmatory factor analysis method was used and its validity was confirmed.

Keywords: Quality of natural resource management, good governance, sustainable development, public sector.

Citation: Sheikhpour, M., Naser, M.(2023). **Designing an index to measure the quality of natural resource management based on the approach of good governance in the public sector.** *Journal of Development studies and resource management*, Vol 1, No 1, Shiraz, PP 49-62.

* **Corresponding author:** Mahdieh Sheikhpour, **Email:** Mahdiehsheikhpour@gmail.com, **Tel:** +989132403372

Extended Abstract

Introduction

The scarcity of water poses limitations on farmers' ability to produce food and sustain their livelihoods. Simultaneously, inadequate regulations and policies in this domain will inevitably lead to a severe crisis in the stability of underground aquifers in the near future. Over the past eighty years, rapid population growth has been the primary factor contributing to the depletion of renewable water resources. Furthermore, according to a UN report, agriculture accounts for 91% of the annual decline in fresh water resources in Iran. Consequently, it is projected that by 2050, the per capita water availability in Iran will drop to less than a thousand cubic meters, which is below the global average. This situation will give rise to significant environmental issues and problems.

Moreover, since water and production systems, including agriculture, are interconnected components within the ecosystem, an integrated management approach is essential to maintain environmental balance and sustainability. Considering the challenges observed in current programs within the natural field and the availability of suitable natural and agricultural resources, there is a pressing need to enhance planning methods and experiment with new approaches, particularly in policy development and planning. In this regard, the existence of criteria to assess the quality of natural resource management enables managers to evaluate the status of their organization's natural resource management and subsequently improve organizational performance. Despite extensive research, it has been found that no index has been designed to measure the quality of natural resource management based on the principles of good governance in the public sector. This knowledge gap forms the basis for this research topic.

Methodology

The strategy employed in this qualitative research is exploratory in nature. This research project consists of two stages. The objective of the first stage is to identify indicators for assessing the quality of natural resource management in Iran, based on the principles of good governance in the public sector. This stage was conducted through background checks and the coding of interview data. In the second stage, the identified indicators were validated by administering them to a panel of 30 experts and academic faculty members from the university, who participated in the testing process.

The coding process, following the approach proposed by Strauss and Corbin, encompasses three stages: open coding, central coding, and selective coding. These stages are not necessarily distinct and instead complement each other throughout the research process. However, in a general sense, the analysis typically commences with open coding and ideally concludes with selective coding. It is important to note that achieving selective coding and theory formulation may not be feasible or necessary for all studies conducted using this approach. In some cases, the research can be deemed complete once the concepts are presented and analyzed.

Results and discussion

This chapter is divided into two parts. The first part presents the findings of the qualitative method, focusing on the components and indicators of quality natural resource management within the framework of well-established regulations. These results are derived from interviews conducted with 30 experts and surveys that have been previously mentioned. In the analysis, initial coding was applied to the data, followed by code and persona-based coding. Subsequently, the data were coded again in the focal coding stage using codes that hold more central importance.

Conclusion

The qualitative part of the research yielded results, as presented in Table 2, which were obtained through literature review and the opinions of the respondents. These results reveal the dimensions of quality natural resource management based on the principles of good governance in the public sector. These dimensions encompass stakeholder participation, explicit and clear goals, resource analysis, adaptive management aligned with resource conditions, monitoring, establishment of development thresholds and limits, and adherence to zoning regulations.

It is recommended that public sector managers give special attention to the indicators identified in this research for effective natural resource management. Areas of focus should include promoting participation, establishing clear and explicit goals and indicators, and implementing robust monitoring systems. These indicators have shown the highest coefficients in the main component analysis. In other words, managers should utilize the potential of individuals, particularly local communities, nomads, volunteers, and benefactors. It is important to ensure transparency and universality in advertising and information dissemination. Efforts should be made to educate people about their rights, as well as laws and regulations, and provide mechanisms for addressing their demands effectively. Public sector managers must strive to cultivate a culture that values the restoration and preservation of forests and pastures with the active involvement of the people. It is crucial to establish collaboration with the country's judicial system to enable effective, decisive, and legally sound protection of environmentally protected areas. Additionally, there should be strong support for environmentalists in the country, addressing their needs and demands. Neglecting the concerns of environmental activists and professionals has detrimental consequences for the country's natural resources. It is necessary to enact appropriate laws and provide support to individuals engaged in environmental activities and service.

فصلنامه مطالعات توسعه و مدیریت منابع

دوره ۱، شماره ۱، بهار ۱۴۰۲

Journal Homepage: <https://sanad.iau.ir/journal/jdsrm>

مقاله پژوهشی

طراحی شاخص اندازه‌گیری کیفیت مدیریت منابع طبیعی بر اساس رویکرد حکمرانی خوب در بخش دولتی

مهديه شيخ پور^۱ استادیار گروه مدیریت، واحد بندر دیلم، دانشگاه آزاد اسلامی، بندر دیلم، ایران
مریم ناصر: دانشجوی کارشناسی ارشد خط مشی‌گذاری، واحد بندر دیلم، دانشگاه آزاد اسلامی، بندر دیلم، ایران

دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۱۰ صص ۴۹-۶۲ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۲۶

چکیده

مدیریت منابع طبیعی به مدیریت منابعی همچون زمین، آب، خاک، گیاهان و حیوانات اشاره دارد و تمرکز آن بر کیفیت زندگی نسل حاضر و نسل‌های آتی می‌باشد. مدیریت منابع طبیعی، کنش طبیعت و انسان‌ها را مورد نظر قرار داده و برنامه‌ریزی کاربری زمین، مدیریت آب، حفاظت از تنوع زیستی و صنایع پایدار آینده مانند کشاورزی، معدن، گردشگری، ماهیگیری و جنگلداری را در بردارنده با مفهوم توسعه پایدار نیز گره خورده است. هدف این پژوهش، طراحی شاخص اندازه‌گیری کیفیت مدیریت منابع طبیعی بر اساس رویکرد حکمرانی خوب در بخش دولتی ایران است. در بخش کیفی پژوهش، یافته‌های حاصل از پیشینه و مصاحبه جهت طراحی شاخص‌ها و ابعاد کیفیت مدیریت منابع طبیعی در چارچوب اصول حکمرانی خوب دسته‌بندی و روایی محتوای آن توسط خبرگان تأیید شد. در بخش کمی پژوهش نیز، جهت اعتبارسنجی و بررسی روایی سازه، روش تحلیل عاملی تأییدی استفاده و روایی آن تأیید گردید.

واژه‌های کلیدی: کیفیت مدیریت منابع طبیعی، حکمرانی خوب، توسعه پایدار، بخش دولتی

استناد: شیخ‌پور، مهديه؛ ناصر، مریم. (۱۴۰۲). طراحی شاخص اندازه‌گیری کیفیت مدیریت منابع طبیعی بر اساس رویکرد حکمرانی خوب در بخش دولتی. فصلنامه مطالعات توسعه و مدیریت منابع، سال ۱، شماره ۱، شیراز، صص ۴۹-۶۲.

^۱. نویسنده مسئول: مهديه شيخ پور، پست الکترونیکی: Mahdiehsheikhpour@gmail.com. تلفن: ۰۹۱۳۲۴۰۳۳۷۲

مقدمه

یکی از مباحث اصلی که نظریه پردازان حوزه توسعه را به خود مشغول داشته، رویکرد حکمرانی خوب در بخش دولتی است. حکمرانی خوب، واژه‌ای است که حاکی از تغییر پارادایم نقش دولت و حکومت‌ها می‌باشد. حکمرانی تنها در مورد دستگاه‌ها یا بازیگران نمی‌باشد، بلکه از آن مهم‌تر در مورد کیفیت حکمرانی است که توسط شاخص‌ها و ابعادی آن را تشریح می‌کند (عبداللطیف، ۲۰۰۳). حکمرانی خوب در واقع مشارکت یکسان و برابر تمام شهروندان در فرایند تصمیم‌گیری می‌باشد. حکمرانی خوب یعنی شفافیت، پاسخ‌گویی، عدالت و ارتقاء تساوی افراد در برابر قانون. لذا این نوع حکمرانی باعث می‌شود که صدای عامه مردم، زمانی که تصمیمات، اخذ و منابع تخصیص می‌یابند، به گوش برسد. این حکمرانی است که متعلق به مردم است و توسط مردم شکل می‌گیرد. الگوی حکمرانی خوب با بازسازی نیروهای اجتماعی در ساختار شبکه‌ای، هماهنگ و منسجم، دولت را بر اساس ویژگی‌ها و ماهیتی خاص در کنار جامعه‌ای با بازیگران متنوع قرار می‌دهد که بر اولویت دهی به نقش دولت یا جامعه در مسیر توسعه غلبه می‌کند (آهنی و دیگران، ۱۳۹۸). هرچند می‌توان گفت فرآیندها و روش‌های طراحی شده در تشکیلات کلان و خرد، دولت را به عنوان بخش بنیادی و اساسی در الگوی حکمرانی خوب مطرح می‌کند. به نوعی دولت باید گام‌های ابتدایی را هدفمند و برنامه‌ریزی شده بردارد تا پیش زمینه‌های ساختاری الگوی حکمرانی خوب ایجاد شود (هالیا و نیروانا، ۲۰۱۹). در قالب حکمرانی خوب، دولت آن تمرکز و نقش حداکثری خود بر عرصه اجتماعی را از دست می‌دهد. بدین سان بخش خصوصی و نیروهای گوناگون اجتماعی در قالب جامعه مدنی و در جایگاه خود و در جهت دهی به توسعه در یک چارچوب مشخص و در تعامل و هماهنگی با همدیگر و در جهت دستیابی به هدفی یکسان به ایفای نقش می‌پردازند (سپهرنیا و دیگران، ۱۳۹۸).

در مورد کیفیت مدیریت منابع طبیعی (می‌توان گفت در ۵۰ سال گذشته، فعالیت انسان، اکوسیستم‌ها را سریعتر و شدیدتر از هر زمانی در طول تاریخ حیات بشر و بیشتر به خاطر برآوردن نیاز انرژی، کشاورزی و آب تغییر داده است. امروزه حدود ۶۰ درصد خدمات اکوسیستم‌ها که در برنامه‌ی ارزیابی اکوسیستم هزاره‌ی سازمان ملل مورد بحث قرار گرفت در حال تنزل کیفیت یا استفاده به ترتیبی ناپایدار است. تنزل کیفیت این خدمات در نیمه‌ی اول قرن حاضر به وضعی وخیم رسیده است. مسائل مربوط به مدیریت آب از دیدگاه سازمان ملل پس از مشکل جمعیت به عنوان دومین مسأله اصلی جهان شناخته شده، باید توجه داشت که امکان افزایش منابع آب شیرین وجود ندارد؛ کمبود آب، توانایی کشاورزان را برای تولید غذا و امرار معاش محدود می‌کند و در عین حال مقررات و سیاست‌های نادرست در این حوزه، پایداری سفره‌های زیرزمینی را در آینده‌ای نه چندان دور با بحران جدی مواجه خواهد کرد. رشد سریع جمعیت مهمترین عامل کاهش آب تجدید شونده در طول هشتاد سال گذشته بوده است. همچنین طبق گزارش سازمان ملل، کشاورزی عامل ۹۱ درصد کاهش سالانه منابع آب شیرین در ایران است. از این رو پیش‌بینی شد تا سال ۲۰۵۰ سهم سرانه آب هر نفر در ایران کمتر از هزار متر مکعب (کمتر از متوسط سرانه جهان) برسد. و از این رو با مسائل و مشکلات عمده زیست محیطی مواجه خواهد شد (فرچور، ۲۰۱۲).

علاوه بر این از آنجایی که آب و سیستم‌های تولیدی از جمله کشاورزی در سطح سرزمین همراه با منابع طبیعی در نظام اکوسیستمی هستند. بنابراین نیاز یک رویکرد مدیریت یکپارچه به منظور تعادل و پایداری محیط زیست لازم است. با توجه به مشکلات ناشی از تجارب برنامه‌های موجود در عرصه‌های طبیعی و هم چنین استعدادهای مناسب طبیعی و کشاورزی، ضرورت بهبود روش‌های برنامه‌ریزی و تجربه روش‌های نو، به ویژه در امر سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی وجود دارد. در این راستا وجود سنج‌های جهت اندازه‌گیری کیفیت مدیریت منابع طبیعی به مدیران در تعیین وضعیت کیفیت مدیریت منابع طبیعی سازمان و به تبع آن در بهبود عملکرد سازمانی؛ باری می‌رساند. با بررسی دانش موجود، عیان شده است که تاکنون شاخصی جهت تدوین کیفیت مدیریت منابع طبیعی بر اساس رویکرد حکمرانی خوب در بخش دولتی طراحی نشده است. که این امر موضوع انجام پژوهش را می‌رساند.

پیشینه و مبانی نظری تحقیق

یکی از مباحث بسیار مهم و در عین حال جدید که از دهه ۱۹۸۰ به بعد در ادبیات توسعه مطرح شده، موضوع حکمرانی خوب است. این مسأله به ویژه در کشورهای در حال توسعه در راستای استقرار و نهادینه‌سازی جامعه مدنی در سیاست‌های مربوط به اعطای کمک‌ها از جایگاه ویژه‌ای برخوردار شده است. موضوع حکمرانی خوب با هدف دستیابی به توسعه پایدار مطرح شده که در آن بر کاهش فقر، ایجاد شغل و رفاه پایدار، حفاظت و تجدید حیات محیط زیست و رشد و توسعه زنان تأکید می‌شود، که همه این‌ها با حکمرانی خوب امکان تحقق می‌یابد (شریف زاده و قلی پور، ۱۳۸۲، ۹۵).

^۱ Quality of natural resource management

اساس تعریف حکمرانی خوب عبارت است از نظامی از ارزش‌ها، سیاست‌ها و نهادها که جامعه بوسیله آن، اقتصاد، سیاست و مسائل اجتماعی خود را از طریق سه بخش دولت، خصوصی و مدنی مدیریت می‌کند (قلی پور، ۱۳۸۴).

در تعریف دیگر از یونسکو در سال ۲۰۰۲ حکمرانی خوب به معنای ساز و کارها، فرایندها و نهادهایی است که به واسطه آن‌ها شهروندان، گروه‌ها و نهادهای مدنی، منافع مدنی خود را دنبال می‌کنند و حقوق قانونی خود را به اجرا در می‌آورند و تعهداتشان را برآورده می‌سازند. همچنین حکمرانی خوب را فرآیند تصمیم‌گیری و اجرای تصمیم‌های با تمرکز بر بازیگران رسمی و غیر رسمی تعریف می‌کنند. براساس تعریف برنامه عمران سازمان ملل، حکمرانی خوب عبارت است از مدیریت امور عمومی بر اساس حاکمیت قانون، دستگاه قضایی کارآمد و عادلانه و مشارکت گسترده مردم در فرآیند حکومت داری (میدری، ۱۳۸۵، ۲۶۵).

ظهور مفاهیمی از جمله حکومت داری خوب، بیانگر نقش در حال تغییر حکومت‌ها در اداره جوامع و تغییر نگرش نسبت به کارکرد حکومت در جهان امروز است. در حال حاضر حتی در اقتصادهای مبتنی بر بازار نیز از حکومت‌ها انتظار می‌رود که چند وظیفه عمده را به خوبی انجام دهند؛ حفظ ثبات اقتصاد کلان، تأمین کالاها و خدمات عمومی، توسعه زیرساخت‌های اقتصادی و فنی، جلوگیری از رکود بازار، توسعه برابری و عدالت اجتماعی و کنترل فساد اداری و اقتصادی. اگر به این فهرست صیانت از حقوق بشر، توسعه پایدار منابع انسانی، طبیعی و محیط زیست را اضافه کنیم، یقیناً در راستای موج جهانی غنی‌سازی وظایف دولت حرکت خواهیم کرد. با توجه به آنچه تحت عنوان حکومت داری خوب عنوان شد می‌توان دشواری مدیریت توسعه مورد نیاز امروز را به خوبی احساس کرد. اگر در گذشته توسعه به معنای محدود، بالا بودن نرخ رشد اقتصادی بود، امروزه متغیرهای کیفی پیچیده‌ای در ارزیابی عملکرد دولت‌های در مسیر توسعه، ملاک عمل قرار گرفته‌اند. به عنوان مثال کمیسیون حقوق بشر سازمان ملل، عواملی از جمله دموکراسی، مشارکت، برابری، مدیریت زیست محیطی و حفاظت از محیط زیست، صیانت از حقوق بشر، قانون محوری، ارائه خدمات مطلوب به مردم، شفافیت و پاسخگویی، امنیت، صلح، مدیریت تعارض، ارتقای سطح آگاهی شهروندان و دولت الکترونیک را معیارهای ارزیابی حکومت‌ها معرفی کرده است. از سویی به نظر می‌رسد که تحقق یک حکومت داری خوب، تا حدی به میزان تحقق این امر در سطوح بین‌المللی بستگی دارد. اگر با دیدگاهی نظام‌گرایانه به این مقوله بنگریم، در خواهیم یافت که متغیرهای کلان محیط بین‌الملل، شفافیت فرآیندهای مالی، سلامت نظام پولی جهان و درجه سلامت سازمان‌های بین‌المللی در حوزه سیاسی و قضایی می‌تواند در روند تحقق حکومت داری خوب در کشورهای جهان تأثیرات قابل ملاحظه‌ای داشته باشد.

با این ملاحظات به برخی از اقداماتی که می‌تواند جوامع را در مسیر حکومت داری خوب قرار دهد، اشاره می‌شود:

- جایگزین کردن فرآیندهای اداری ساده، شفاف و کارآمد با رویه‌های کند و ناکارآمد فعلی
- تعریف روشن‌تر وظایف و مأموریت‌های مؤسسات دولتی به منظور پرهیز از انجام کارهای موازی و کاهش هزینه‌ها
- معقول‌تر ساختن ساختار فعلی سازمان‌های دولتی
- اصلاح سازمان‌های محلی و منطقه‌ای و تعریف مجدد روابط آن‌ها با سازمان‌های مرکزی در راستای مرکززدایی
- کاهش کاغذبازی و مبارزه جدی با فساد اداری
- ارتقای کیفیت خدمات بخش دولتی
- اصلاح قوانین و مقررات و نظام حقوق و دستمزد در بخش خصوصی
- تحقق دولت الکترونیک از طریق به کارگیری فناوری اطلاعات در دستگاه‌های دولتی
- اصلاح نظام‌های مدیریتی، به ویژه توجه به شایستگی در انتخاب، انتصاب و ارتقای مأموران دولتی
- اصلاح نظام بودجه‌ریزی و نظام مالیاتی
- تمرکز بر نتایج حاصل از خط مشی‌های توسعه اقتصادی در راستای توسعه پایدار منابع انسانی، منابع طبیعی و گسترش عدالت اجتماعی و به فعلیت درآوردن ظرفیت‌های اقتصادی و استفاده بهینه از منابع موجود (فرهادی نژاد، ۱۳۸۵).

منابع طبیعی، منابعی هستند که انسان‌ها آن‌ها را به وجود نیاورده‌اند. این منابع شامل تمام خواص ارزشمند از قبیل خواص مغناطیسی، گرانشی، الکتریکی، نیروها و... می‌شود. این منابع در کره زمین شامل نور خورشید، اتمسفر، آب، خشکی (شامل همه مواد معدنی) و تمام پوشش گیاهی، محصولات کشاورزی و زندگی جانوری که به صورت طبیعی در آن وجود داشته یا دارد، می‌شود (دیکشنری آکسفورد). امروزه منابع طبیعی تجدیدپذیر، نقش مهمی را در ابعاد مختلف زندگی بشر (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی) ایفا می‌کنند. در اغلب کشورهای در حال توسعه بر اثر تبدیل عرصه، گسترش روزافزون شهرها، توسعه غیراصولی صنعت، رشد فزاینده جمعیت و فقدان برنامه‌ریزی مناسب برای نگهداری از منابع طبیعی، سطح این عرصه‌ها کاهش یافته و در خطر نابودی قرار گرفته‌است. آسیب‌های ناشی از این تخریب به شکل‌های گوناگون از قبیل جاری شدن سیلاب‌ها و شسته شدن خاک، پر شدن سریع مخازن سدها از رسوبات آبرفتی، افت سطح آب‌های زیرزمینی،

نابودی خاک‌های حاصل‌خیز، تغییرات نامطلوب آب و هوایی، کاهش فراورده‌های جنگلی و مرتعی، برهم خوردن تعادل اکوسیستم، به مخاطره افتادن روند طبیعی محیط زیست و حیات وحش، و گسترش بیابان‌ها و کویرها ظاهر می‌شود (عسگری مقدم، ۱۳۸۷).

مدیریت منابع طبیعی به بکارگیری دانش مدیریت در منابع طبیعی همچون زمین، آب، خاک، گیاهان و حیوانات اشاره دارد و تمرکز ویژه آن بر چگونگی تأثیر مدیریت بر کیفیت زندگی نسل حاضر و آینده بشر معطوف می‌باشد. از این رو، هدف توسعه پایدار استفاده از منابع برای تأمین نسل حاضر و نسل‌های آینده می‌باشد. رشته‌های شیلات، جنگلداری و حیات‌وحش نمونه‌هایی از زیرشاخه‌های بزرگ مدیریت منابع طبیعی هستند. مدیریت منابع طبیعی شامل تشخیص این است که چه کسی حق استفاده از منابع را دارد و چه کسی حق استفاده از آن را ندارد تا مرزهای منابع تعیین گردد. منابع ممکن است توسط کاربران بر اساس قوانین حاکم محلی مدیریت شوند که چه زمان و به چه مقدار و طریقی می‌توان از منبع استفاده کرد (بانک جهانی و مؤسسه منابع جهانی). یا اینکه منابع ممکن است توسط یک سازمان دولتی یا سایر مقامات مرکزی مدیریت شوند (کانروی، ۲۰۱۲). مدیریت منابع طبیعی بر توانایی ارائه اطلاعات در مورد نحوه تعامل یک منبع با دیگران یا اینکه چگونه اقدامات تحت تأثیر انسان در محیط طبیعی منجر به تغییرات در منابع طبیعی می‌شود، متکی است. مدیریت منابع طبیعی با مفهوم توسعه پایدار نیز گره خورده است. توسعه پایدار یک مفهوم علمی متأخر است که پایه‌ای برای مدیریت جهانی پایدار زمین و حاکمیت زیست محیطی بمنظور حفظ منابع طبیعی به شکل متجانس ارائه شده است. مدیریت منابع طبیعی به طور ویژه بر درک فنی و علمی از منابع و زیست بوم و ظرفیت حمایتی این منابع تمرکز کرده است (قربانی و همکاران، ۱۳۹۳).

پیشینه پژوهش

سرگل زایی و همکاران (۱۴۰۱)، به بررسی تأثیر رانت منابع طبیعی و حکمرانی خوب بر رفاه کشورهای درحال توسعه: پدیده نفرین رفاه و رویکرد رگرسیون کوانتایل پرداختند. نتایج نشان داد که اثر رانت منابع طبیعی بر رفاه در همه چندک‌ها منفی و معنادار است به طوری که این اثر در کشورهای درحال توسعه کم‌برخوردار از رفاه بیشتر نمود پیدا می‌کند. به عبارتی وجود پدیده نفرین رفاه در کشورهای درحال توسعه تأیید می‌شود. همچنین نتایج نشان داد که اثر حکمرانی خوب در چندک‌های مختلف مثبت و معنادار است؛ بنابراین حکمرانی خوب می‌تواند باعث افزایش رفاه در کشورهای درحال توسعه شود. همچنین بر طبق نتایج، سایر متغیرها از جمله جمعیت شهرنشین، نرخ اشتغال و شاخص عملکرد محیط‌زیست در چندک‌های مختلف دارای اثر مثبت و معنادار بر رفاه هستند. علاوه بر اثر تشکیل سرمایه ناخالص بر رفاه در همه چندک‌ها، به جز چندک پنجم و ششم مثبت و معنادار است.

پایسته و همکاران (۱۳۹۹)، به بررسی معیارها و شاخص‌ها: الزامی برای شناخت، بکارگیری و ارزیابی حکمرانی خوب در منابع طبیعی پرداختند. در این پژوهش، از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و به کمک روش توصیفی-تحلیلی، معیارهای حکمرانی خوب احصاء شده؛ سپس، معیارهای حکمرانی خوب در مدیریت منابع طبیعی پیشنهاد شده است. آنچه مسلم است، شناخت، بکارگیری و ارزیابی معیارها و شاخص‌های حکمرانی خوب، موجب بهبود وضعیت مدیریت منابع طبیعی خواهد شد.

فرجی دیزجی و همکاران (۱۳۹۹)، به بررسی اثرات رانت منابع طبیعی و حکمرانی خوب بر شادکامی در کشورهای منتخب (رویکرد گشتاور تعمیم یافته) پرداختند. آزمون اثر تعاملی حکمرانی خوب و رانت منابع طبیعی بر سطح شادکامی در کشورهای منتخب مورد تأکید مسأله محوری این پژوهش می‌باشد که در مطالعات قبلی به آن پرداخته نشده است. اثر تعاملی رانت منابع طبیعی و شاخص حکمرانی خوب بر شادکامی در ۶۶ کشور دارای رانت منابع طبیعی بالای ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی طی دوره زمانی ۲۰۱۸-۲۰۰۵ با استفاده از داده‌های تابلویی و به روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) برآورد شده است. نتایج نشان می‌دهد که رانت منابع طبیعی دارای اثر منفی و معنادار و حکمرانی خوب دارای اثر مثبت و معنادار بر شادکامی می‌باشند. علاوه بر آن اثر تعاملی رانت منابع طبیعی و حکمرانی خوب بر شادکامی، منفی و معنادار است. به عبارت دیگر وابستگی به رانت‌های منابع طبیعی منجر به کاهش اثرات مثبت حکمرانی خوب بر شادکامی در کشورهای مورد مطالعه می‌گردد.

شاه آبادی و همکاران (۱۳۹۶)، به بررسی اثر متقاطع فراوانی منابع طبیعی و حکمرانی خوب بر بهره‌وری کل عوامل تولید در کشورهای منتخب صادرکننده نفت پرداختند. در این تحقیق سعی شده تا اثر متقاطع فراوانی منابع طبیعی و شاخص‌های حکمرانی خوب (حق اظهارنظر و پاسخگویی، ثبات سیاسی و مقابله با خشونت، کارایی و اثربخشی دولت، کیفیت قوانین، حاکمیت قانون و کنترل فساد) بر بهره‌وری کل عوامل تولید در پانزده کشور صادرکننده نفت طی دوره زمانی ۲۰۱۵-۱۹۹۶ بررسی شود. مدل تحقیق با استفاده از داده‌های تابلویی و به روش گشتاورهای تعمیم یافته (GMM) برآورد گردید. نتایج نشان داد که اثر متقاطع فراوانی منابع طبیعی و کلیه شاخص‌های حکمرانی خوب بر بهره‌وری کل عوامل در کشورهای منتخب مثبت و معنادار بوده است.

خانا (۲۰۲۱)، در مطالعه‌ای، اثر رانت منابع طبیعی بر نفرین رفاه و حکمرانی را بررسی کرده است. او در مطالعه خود به نقش نهادها در استفاده از منابع و تبدیل آن به یک نفرین برای رشد اقتصادی و نفرین رفاه یا نعمت در جهت شد اقتصادی و افزایش رفاه تأکید کرده است. پژوهش او نشان می‌دهد که مالکیت نفت بر رفاه تأثیر می‌گذارد. او در مطالعه خود همچنین می‌یابد که کیفیت نهادها بر رابطه مالکیت رفاه تأثیر می‌گذارد. در کشورهایی که دارای نهادهای ضعیف هستند، مالکیت خصوصی نفت منجر به رفاه بالاتر از مالکیت دولت می‌شود، درحالی‌که در کشورهایی که نهادهای قوی دارند، مالکیت دولتی نفت باعث رفاه بالاتر از مالکیت خصوصی می‌شود. نتایج به دست آمده برای کشورهای نفت‌خیز در اتخاذ سیاست‌های مناسب برای به حداکثر رساندن مزایای نفت برای ملت و بهبود کیفیت زندگی مردم مفید است. آنتونسن^۲ و همکاران (۲۰۲۱) به بررسی اثر وابستگی دولت‌ها به درآمد ناشی از منابع طبیعی بر کیفیت دولت در ۱۳۹ کشور و طی دوره زمانی ۲۰۰۶-۱۹۸۴ با استفاده از مدل پانل دیتا پرداختند. نتایج نشان داد که وابستگی دولت از نظر مالی به درآمد ناشی از منابع طبیعی همچون نفت و گاز، تأثیر منفی بر شاخص‌های حکمرانی خوب دارد.

مواد و روش تحقیق

استراتژی این پژوهش کیفی، اکتشافی است. این نوع طرح تحقیق شامل دو مرحله است، هدف مرحله اول استخراج نشانگرهای سنجه کیفیت مدیریت منابع طبیعی بر اساس اصول حکمرانی خوب در بخش دولتی و ابعاد مدیریت منابع طبیعی ایران است که این امر از طریق بررسی پیشینه و کدگذاری داده‌های حاصل از مصاحبه صورت گرفته و در مرحله دوم جهت اعتبار سنجه‌ها، شاخص‌های مذکور در اختیار ۳۰ نفر از خبرگان و هیأت علمی‌های دانشگاه قرار داده شد و مورد آزمون قرار گرفت.

جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

به منظور تعیین اعتبار مقیاس توسعه داده شده برای مدل کیفیت مدیریت منابع طبیعی بر اساس رویکرد حکمرانی خوب در بخش دولتی، جامعه آماری این پژوهش عبارت است از خبرگان مدیریت منابع طبیعی در بخش دولتی و اساتید دانشگاه. با توجه به اینکه ملاک کفایت نمونه در پژوهش‌های کیفی، اشباع نظری است به همین دلیل هر زمان که در جمع‌آوری داده‌ها به اشباع رسیدیم، حجم نمونه کامل شده است. کهبیدین منظور و تا مرحله اشباع نظری به تعداد ۳۰ نفر شامل ۱۸ مرد و ۱۲ زن مصاحبه شد. اطلاعات مربوط به مشخصات افراد مصاحبه شونده در فاز کیفی تحقیق در جدول (۱) قابل مشاهده است.

جدول ۱. مشخصات مصاحبه شونده‌گان بخش کیفی تحقیق

شماره مصاحبه شونده	میزان تحصیلات	سمت
۱	کارشناسی ارشد	رئیس گروه
۲	کارشناسی ارشد	رئیس اداره
۳	کارشناسی	کارشناس
۴	دکتری	عضو هیأت علمی دانشگاه
۵	کارشناسی ارشد	معاون سازمان
۶	کارشناسی ارشد	رئیس گروه
۷	کارشناسی	رئیس گروه
۸	کارشناسی ارشد	معاون سازمان
۹	کارشناسی ارشد	معاون سازمان
۱۰	کارشناسی ارشد	رئیس اداره
۱۱	کارشناسی	کارشناس
۱۲	دکتری	معاون سازمان
۱۳	کارشناسی ارشد	کارشناس
۱۴	کارشناسی ارشد	کارشناس
۱۵	کارشناسی ارشد	کارشناس
۱۶	کارشناسی ارشد	رئیس گروه
۱۷	کارشناسی ارشد	رئیس گروه

¹ Khanna

² Anthonsen

شماره مصاحبه شونده	میزان تحصیلات	سمت
۱۸	کارشناسی ارشد	رئیس اداره
۱۹	کارشناسی	کارشناس
۲۰	کارشناسی	رئیس گروه
۲۱	کارشناسی ارشد	کارشناس
۲۲	کارشناسی ارشد	کارشناس
۲۳	کارشناسی	رئیس گروه
۲۴	دکتری	عضو هیأت علمی دانشگاه
۲۵	کارشناسی ارشد	کارشناس
۲۶	کارشناسی ارشد	کارشناس
۲۷	کارشناسی	کارشناس
۲۸	کارشناسی	کارشناس
۲۹	کارشناسی ارشد	کارشناس
۳۰	کارشناسی ارشد	کارشناس

تجزیه و تحلیل داده‌ها

فرآیند کدگذاریه روش استراوس و کوربین، به سه مرحله کدگذاری باز (آزاد)، محوری و انتخابی (گزینشی) تقسیم شده است. این سه مرحله لزوماً از یکدیگر مجزا نبوده و در فرآیند تحقیق به تکمیل یکدیگر یاری می‌رسانند. با این وجود، در یک نگاه کلی می‌توان این گونه بیان کرد که فرآیند تحلیل از کدگذاری باز آغاز شده و در حالت ایده‌آل به کدگذاری انتخابی ختم خواهد شد. رسیدن به کدگذاری انتخابی و تدوین نظریه برای تمامی پژوهش‌هایی که به این شیوه انجام می‌شوند ضروری و یا ممکن نیست و می‌توان کار را در مرحله ارائه مفاهیم و تجزیه و تحلیل آن‌ها به پایان رساند. (استراوس و کوربین، ۱۳۹۰:۱۱۷)

کدگذاری باز: روند خرد کردن، مقایسه کردن، مفهوم پردازی کردن و مقوله پردازی کردن داده‌ها را کدگذاری باز می‌گویند (همان: ۶۱). "خرد کردن و مفهوم پردازی"، یعنی یک جمله، عبارت، مضمون یا تصویری را بگیریم و به چند عنصر محتوایی تقسیم کنیم؛ سپس برای هر یک از عناصر محتوایی، یک نام اختصاص دهیم. "مفاهیم" عبارتند از واژه‌هایی برای نامیدن جداگانه وقایع، حوادث، رخدادها و پدیده‌ها. "مقوله" یعنی طبقه‌بندی مفاهیم. وقتی که مفاهیم با یکدیگر مقایسه شوند و بنظر برسند که به پدیده‌های مشابه مربوطند، این مقولات کشف می‌شوند. بدین ترتیب، مفاهیم در نظمی بالاتر دسته بندی می‌شوند. مقوله، مفهومی است که از سایر مفاهیم انتزاعی‌تر است. در این نوع از کدگذاری، متون مورد نظر (مثلاً متن مکتوب یا مصاحبه‌ها) به اجزای کوچکتری تقسیم می‌شوند. این اجزا در یک فرآیند دائمی مقایسه، مفهوم پردازی شده و مقوله‌بندی می‌شوند. مفاهیم با توجه به صحبت‌های مصاحبه شونده، گاه از یک جمله و گاه از یک پاراگراف استخراج شده‌اند. در این میان، برچسب زدن به پدیده‌ها در قالب مفاهیم، اولین قدم در تجزیه و تحلیل به شمار می‌رود (همان: ۱۱۷).

همچنین، گفتنی است که در انجام کدگذاری باز، روش‌های متنوعی قابل بکارگیری می‌باشد. از جمله این روش‌ها عبارتند از:

تجزیه و تحلیل سطر به سطر اولین مشاهده یا مصاحبه: این کار مستلزم بررسی دقیق عبارت به عبارت و حتی بعضی اوقات، کلمه به کلمه است. این روش، شاید ریزترین نوع تجزیه و تحلیل باشد. اما در عین حال روشی است که بیشترین تولیدکننده ایده‌های نو است. البته اگر درباره چندین جلسه مصاحبه و مشاهده انجام شود خسته‌کننده‌ترین روش نیز هست.

تجزیه و تحلیل جمله‌ها یا پاراگراف‌ها: در اینجا ما باید از خود بپرسیم، ایده مهمی که در این جمله یا پاراگراف نهفته است چیست؟، نامی به آن اطلاق کنیم، سپس برگردیم و به تجزیه و تحلیل ریزتر آن مفهوم بپردازیم. این نوع کدگذاری را هر موقعی می‌توان انجام داد. اما این کار به ویژه وقتی که چندین مقوله را تعریف و مشخص کرده‌ایم و می‌خواهیم در طول آن کدگذاری کنیم، سودمند است.

تجزیه و تحلیل تمام سند، مشاهده یا مصاحبه: در اینجا سؤال این است که این سند یا سند قبلی که کدگذاری کرده‌ایم چه تفاوت‌ها و مشابهت‌هایی دارد؟ وقتی که توانستیم به این سؤال جواب دهیم می‌توانیم برگردیم و داده‌ها را به طور دقیق برای دریافت تفاوت‌ها و مشابهت‌ها تجزیه و تحلیل کنیم.

کدگذاری محوری: مجموعه‌ای از مفاهیم، مقولات، خصیصه‌ها و زیر مقولات، خروجی مرحله کدگذاری باز است. ارتباط میان هر مقوله با زیر مقوله‌هایش (نه ارتباط میان مقوله‌ها)، در مرحله کدگذاری محوری صورت می‌گیرد (ذکائی، ۱۳۸۱:۶۳). در واقع ماهیت کدگذاری محوری، مشخص کردن یک مقوله، شرایطی که به بروز آن مقوله می‌انجامد، زمینه‌ای که مقوله در آن واقع شده است، راهبردهای کنترل و نظارت بر

آن مقوله، و پیامدهای آن راهبردهاست. به عبارتی، شرایطی کلی معطوف به یک مقوله، شناسایی می‌شود. این‌ها را زیر مقوله می‌نامیم. زیر مقوله‌ها نیز خصایصی دارند و ابعاد آن‌ها را می‌توان شناسایی کرد (استراوس و کوربین، ۱۳۹۰:۹۸).

در حوزه تفاوت میان کدگذاری باز و محوری می‌توان گفت واقعیت این است که کدگذاری باز و محوری، رویه‌های تقریباً یکسانی هستند که در سطح، دقت و شدت بیشتری انجام می‌گیرند. بارزترین تمایز کدگذاری محوری و کدگذاری باز، در اعمال الگوی پارادایم بر کدگذاری محوری است.

کدگذاری انتخابی (گزینشی): فرآیند کدگذاری باز و محوری، به پیدایش مجموعه‌ای از مقولات که الگوی ارتباط خاص میان هر مقوله و زیر مقوله‌هایش مشخص شده است می‌انجامد. حال نوبت آن است که مقولات را به هم مرتبط سازیم و نظام نظری خاصی را ارائه کنیم. پیوند دادن مقولات به یکدیگر را کدگذاری انتخابی گویند. (استراوس و کوربین، ۱۳۹۰:۱۱۸)

بحث و ارائه یافته‌ها

این فصل از دو بخش تشکیل شده است. در بخش اول نتایج حاصل از روش کیفی آمده است و بر اساس این نتایج مؤلفه‌ها و شاخص‌های کیفیت مدیریت منابع طبیعی در چارچوب حکمرانی خوب تدوین شده و این نتایج بر اساس مصاحبه با تعداد ۳۰ نفر از نخبگان و کارشناسان که قبلاً مشخصات ایشان ذکر شده است تهیه شده است. در این تحلیل، ابتدا نشانگرها کدگذاری شد. پس از اینکه تمامی داده‌ها توسط کدگذاری باز و کدگذاری محوری تحلیل شدند، نوبت به کدگذاری انتخابی آن‌ها رسید. کدگذاری انتخابی توسط کدهایی که در مرحله کدگذاری محوری، مرکزیت بیشتری دارند، بدست آمد. بر اساس مرکزیت کدهای مرحله کدگذاری محوری، کدگذاری انتخابی به صورت جدول (۲) آمده است.

جدول ۲- کدگذاری باز، انتخابی و محوری (مؤلفه‌ها و شاخص‌های کیفیت مدیریت منابع طبیعی در چارچوب حکمرانی خوب)

ردیف	کدگذاری باز (مفاهیم)	کد محوری (معیار)	های کدگذاری انتخابی (مؤلفه مدیریت منابع طبیعی)
۱	مردم در کارها مشارکت داشته باشند	کیفیت به کارگیری سازمان‌های مردم نهاد	مشارکت ذینفعان
	از ظرفیت داوطلبان و خیرین استفاده شود		
۲	سازمان‌ها پاسخگو باشند	کیفیت اطلاع‌رسانی شفاف	
	عملکرد سازمان‌ها منتشر شود		
۳	جنگل‌ها حفظ و نگهداری شوند	کیفیت احیا مراتع و منابع طبیعی	اهداف و شاخص‌های روشن و صریح
	مرتع‌ها احیا و نگهداری شوند		
۴	آشنا کردن مردم با حق و حقوق خود	کیفیت ارتقای فرهنگ مطالبه‌گری	
	امکان پی‌گیری مطالبات توسط مردم		
۵	آشنایی مردم با مقررات	کیفیت ارتقای فرهنگ عمومی	
	توسعه فرهنگ اجتماعی		
۶	استفاده از تجربیات کشورهای پیشرفته	کیفیت تهیه طرح‌های جامع	تجزیه و تحلیل و توازن منابع طبیعی
	توجه جامع به همه امکانات و نیازها		
۷	نیروی انسانی نخبه شناسایی و جذب شود	کیفیت شایسته سالاری	مدیریت تطبیق‌پذیر با موقعیت منابع طبیعی
	انتخاب افراد بر اساس شایستگی باشد		
۸	جایگزینی منابع طبیعی تضمین شود	کیفیت بهره‌برداری اصولی از منابع	
	منابع طبیعی کشور حفظ شود		
۹	تصویب قوانین و مقررات مدافع محیط بانان	کیفیت قوانین و مقررات به روز	
	استفاده از قوانین مناسب سایر کشورها		
۱۰	تعامل با دستگاه قضایی کشور	کیفیت ارتباط مناسب با دستگاه‌های قضایی	نظارت
	حمایت قانونی از محیط بانان		

ردیف	کدگذاری باز (مفاهیم)	کد محوری (معیار)	های کدگذاری انتخابی (مؤلفه مدیریت منابع طبیعی)
۱۱	حفاظت از مناطق حفاظت شده محیط زیست	کیفیت کنترل مناطق حفاظت شده	
۱۲	اجرای صحیح و کامل مقررات	کیفیت نظارت بر اجرای قوانین	
۱۳	توجه به محیط زیست و تهدیدهای آن	کیفیت طرح‌های حفظ محیط زیست	آستانه و حد توسعه
۱۴	توجه به محیط زیست و منابع محدود	کیفیت طرح توسعه پایدار	
۱۵	توجه جامع به همه امکانات و نیازها	کیفیت تهیه طرح‌های جامع	رعایت منطقه بندی
۱۶	رعایت محدودیت‌های منطقه‌ای	کیفیت آمایش سرزمین	
	توجه به پتانسیل‌های منطقه‌ای		

جدول ۳- ضرایب مؤلفه‌های مدیریت منابع طبیعی در تحلیل مؤلفه اصلی

مؤلفه	ضرایب مؤلفه اول
مشارکت ذینفعان	۰/۹۷۸
اهداف صریح شاخص‌ها	۰/۹۵۱
تجزیه و تحلیل توازن	۰/۹۳۶
مدیریت تطبیق پذیر	۰/۸۶۱
نظارت	۰/۹۵۰
آستانه توسعه	۰/۹۴۵
رعایت منطقه بندی	۰/۸۷۷

نتیجه‌گیری و ارائه پیشنهادها

نتایج حاصل از بخش کیفی پژوهش در جدول ۲ بر مبنای مطالعات کتابخانه‌ای انجام شده و همچنین نظرات پاسخگویان نشان‌دهنده ابعاد کیفیت مدیریت منابع طبیعی بر اساس رویکرد حکمرانی خوب در بخش دولتی می‌باشد. این ابعاد شامل مشارکت مردم و ذینفعان، اهداف صریح و روشن، تجزیه و تحلیل منابع، مدیریت تطبیق‌پذیر با موقعیت منابع، نظارت، آستانه و حد توسعه و رعایت منطقه‌بندی است. به مدیران بخش دولتی پیشنهاد می‌شود در مدیریت منابع طبیعی به شاخص‌های احصا شده در این تحقیق از جمله مشارکت، اهداف و شاخص‌های روشن و صریح و نظارت که بالاترین ضرایب را در مؤلفه اصلی ساخته شده داشته‌اند توجه ویژه نمایند. به عبارتی سعی گردد تا از ظرفیت مردم به خصوص مردم بومی و محلی، عشایر و داوطلب‌ها و خیرین استفاده شود و در این راه تبلیغات و اطلاع‌رسانی‌ها، شفاف و همگانی باشد. سعی گردد تا مردم را با حق و حقوق خود، و همچنین قوانین و مقررات آشنا نمایند. امکان پی‌گیری مطالبات توسط مردم را فراهم نمایند. مدیران بخش دولتی سعی نمایند این موارد را به عنوان فرهنگ، توسعه داده تا با کمک خود مردم، جنگل‌ها و مراتع، احیا و نگهداری شوند. در عین حال با دستگاه قضایی کشور تعامل داشته باشند تا هم از مناطق حفاظت شده محیط زیست حفاظت متمرکز و قاطع و قانونی صورت گیرد و هم از محیط‌بانان عزیز کشور به صورت جدی حمایت نمود که بی‌توجهی به نیازها و مطالبات بر حق فعالان این عرصه و محیط بانان، عواقبی را متوجه منابع طبیعی کشور می‌کند و باید با وضع قوانین مناسب و حمایتی از فعالان و خدمتگزاران این عرصه برای کمک به فعالیت‌ها اقدام کرد.

References

1. Abdellatif. M.Adel (2003), good governance and Its Relationship to Democracy & Economic Development, Global Forum III on Fighting Corruption and Safeguarding Integrity Seoul 20-31
2. Ahani, M., Mousakhani, M., Najafbeigi, R., Afshar Kazemi, M.A. (2020). Cluster Analysis of Iran's Position in the World and Future Trends Based on the Components of Good Governance. *Future Studies in Management (Management Research)*, 30(116), 99-118. [in Persian]
3. Anthonsen, N., Löfgren, Å., Nilsson, K., & Westerlund, J. (2021). Effects of rent dependency on quality of governNent. *EconoNics of GovernNent*, 13 (2), 145-168.
4. argolzayi, A., Lotfali Pour, M.R., Saleniyah, N. (2022). Investigating the Impact of Natural Resource Rents and Good Governance on the Welfare of Developing Countries: The Curse of Welfare Phenomenon and Quantile Regression Approach. *Journal of Applied Economic Theories*, 9(2), 1-34. [in Persian]
5. Asgari Moghadam, Z. (2008). The Role of Women in Desertification and Sustainable Development of Natural Resources. *Agriculture and Food Monthly, Ministry of Forests, Rangelands, and Watershed Management*. [in Persian]
6. Conroy, Michael J. (2012). *Decision Making in Natural Resource Management: a Structured, Adaptive Approach*. Peterson, James T. Chicester: Wiley. ISBN 978-1-118-50623-3. OCLC 827207638
7. Farhadi Nezhad, M. (2006). *Electronic Governance and Good Governance*. *Tadbir Magazine*, 169. [in Persian]
8. Gholipour, R. (2005). Analysis and Feasibility of the Good Governance Model in Iran with emphasis on the role of the state. *Danesh-e-Modiriat Magazine*, 67, 85-111. [in Persian]
9. Ghorbani, M., Rasakhi, S., Salimi, J., Roghani, R. (2014). Local-Scale Natural Resource Management, Social Capital, and Social Power in the Local Stakeholders Network: A Case Study of Saman-Arefi-Gojin Dasht, Kalateh-Rudbar Region. *Rural Studies Research*, 5(4), 779-808. [in Persian]
10. Haliah, Haliah & Nirwana, Nirwana. (2019). The developNent of good governance Nodel for perforNance iNproveNent. *International Journal of Excellence in GovernNent*. 1. 21-36. 10.1108/IJEG-09-2018-0004.
11. Khanna, A. A. (2021). Heading towards a welfare curse? The interplay of oil ownership and institutions in oil-rich developing countries. *Energy Research & Social Science*, 72, 101887.
12. Meidari, A. (2006). An Introduction to the Theory of Good Governance. *Social Welfare Research Quarterly*, 6(22), 261-287. [in Persian]
13. natural resources - definition of natural resources in English". *Oxford Dictionaries*. 2014-04-20. Archived from the original on 20 August 2016. Retrieved 2016-12-12.
14. Payaste, M., Kalahi, M., Omraniyan Khorasani, H. (2020). Criteria and Indicators: Essential for Understanding, Employing, and Evaluating Good Governance in Natural Resources. *Water and Sustainable Development*, 7(1), 13-22. [in Persian]
15. Salarieh, N., Danayi-Fard, H., Rahnavard, F., Rajabzadeh, A. (2020). Designing an Indicator for Measuring Quality of Human Resource Management Based on the Approach of Good Governance in the Iranian Public Sector. *Journal of Public Organizations Management*, 8(2). [in Persian]
16. Sepehrnia, R., Alborzi, M., Kermanshahi, A., Azar, A., Sepehrnia, R. (2019). Creative Transparency Model of Good Governance for Policy-Making Organizations in Iran. *Initiative and Creativity in the Humanities*, 9(2), 77-102. [in Persian]

17. Shahabadi, A., Moradi, A., Turani, N. (2017). Cross-Effect of Abundance of Natural Resources and Good Governance on Total Factor Productivity in Selected Oil Exporting Countries. *Commerce Research Journal*, 22(85), 1-25. [in Persian]
18. Shahabadi, A., Moradi, A., Turani, N. (2017). Cross-Effect of Abundance of Natural Resources and Good Governance on Total Factor Productivity in Selected Oil Exporting Countries. *Commerce Research Journal*, 22(85), 1-25. [in Persian]
19. Sharifzadeh Fattah, G., Gholipour Rahmatollah, L. (2003). Good Governance and the Role of the State. *Farhang-e-Modiriati*, 1(4), 93-109. [in Persian]
20. Strass, A., Corbin, J. (2011). *Principles of Qualitative Research Methodology: Theoretical Foundations, Procedures, and Techniques*. Tehran: Beyk Mohammadi, Institute for Humanities and Cultural Studies. [in Persian]
21. UNDP, UNEP, The World Bank and World Resources Institute – The Wealth of the Poor: Managing Ecosystems to Fight Poverty Institute 2005 Chapter 3 The board's role in governance, World Resources 2005" (PDF). Sc.com.my. Archived from the original (PDF) on 2011-07-25
22. Zekaei, S. (2002). Theory and Research in Qualitative Methods. *Social Sciences Quarterly*, 17(17). [in Persian]

